

Кристина Митић¹

Прва нишка гимназија „Стеван Сремац”

ЛИРСКЕ ОБРЕДНЕ ВРСТЕ У АУТЕНТИЧНОМ ОКРУЖЕЊУ

Сажетак: Лирске обредне врсте сежу у најстарије периоде људских заједница. Примарна улога текста пјесме у склопу ритуалне праксе веома се дуго одржала, мада су неминовно све компоненте обреда биле подложне промјенама. Зато су ове пјесничке врсте слојевите, садрже контаминацију паганских и хришћанских представа, синкретичност, колективност и низ архаичних обиљежја својствених цјелокупној традицији. Обредне пјесме су повезане са одређеним светковинама, које прате ритам природних циклуса и смјену годишњих доба. Низ магијских радњи и религијских компонената укључује се у структуру обредног текста, директно или стилизовано.

Кључне ријечи: усмена обредна лирика, етнографија, пагани, хришћани, магија.

Природа је божанство древног човјека, које се непрестано креће и мијења, те осујећује, поспјешује, кочи, подупире његове намјере и жеље и изазива религиозна осјећања.² Предмет те религије је природа, њена срж је магија, а лирска обредна поезија је магијска умјетност. Древни човјек има изванредно повјерење у моћ својих жеља.³ Народни умјетник је творац поруке која извире из физичке и психичке потребе да се појединцу и друштвеној заједници осигура извјесна моћ над околним свијетом, да се оствари укључивање човјека у промјенљиво и несигурно збивање које га окружује.⁴

Ова умјетност није стварана као поезија нити да би била поезија,⁵ већ се налазила у служби тежњи које су већим дијелом данас изгубљене. Хипотеза је да су те тежње имале и магичне смјернице.⁶ Опходне поворке као да се играју ради сваког благостања у склопу обредне радње и са сталним припјевима који су уређивали поворку, апострофирали божанства и изражавали жељу. По тим припјевима су поворке углавном добијале имена, да би нека од њих касније потиснули хришћански празници за које су везиване. Поворке су изводиле симболичне сцене у којима је обред имитирао свој циљ. Ријечи и

¹ ktarailo@yahoo.com

² Л. Фојербах, *Предавања о суштини религије*, Београд, 1974, стр. 298.

³ С. Фројд, *Тотем и табу*, Београд, 1969, стр. 206.

⁴ А. Leroi – Gourhan, *Religije prehistorije*, Zagreb, 1968, стр. 80.

⁵ Хатица Крњевић, *Лирски источници, из историје и поетике лирске народне поезије*, Београд, 1986, стр. 5.

⁶ С. Фројд, *наведено дјело*, стр. 213.

радње тог обреда нису могле бити сачуване у облику фосила.⁷ До данас се сусрећемо са преживјелим ритуалним поступцима у оквирима народног стваралаштва. Значења детаља „текста”, па и пјесничких врста, тешко се могу разумјети без сагледавања најдубљих слојева традиције и без реконструкције словенског пантеона.⁸ Да би се пјесме проучавале, потребно је упознати народни живот, путеве стилизације етнографског језгра, чиниоце и исходишта различитих облика магије.

Удио тих старих словенских ритуала и мистерија у стварању одлика националне културе је велики, некад много јачи од каснијих хришћанских утицаја, који су, често, прекидали спонтани развој старих паганских институција.⁹ Тек што су Словени примили хришћанство, византијски елементи помијешали су се са народном магијом и старим схватањима. Дух хришћанства је прво само бојио оно што је народ доселио из старе постојбине, а потом је открио читаву ризницу нових мотива.¹⁰ То је поезија обреда који није стигао до култа,¹¹ јер му је хришћанство измијенило развојни пут. Према мишљењу Д. Бандића¹² природни развој наше народне религије добрим дијелом је прекинут доласком Јужних Словена на Балканско полуострво и снажним процесом христјанизације. Нова званична религија није могла да уништи стара вјеровања и обичаје, али им је увелико ударила свој печат. Сажимањем старог и новог у оквирима система табуа уз пољопривредну производњу створене су бројне паганско-хришћанске, синкретичке творевине. Један од главних циљева различитих обредних поворки био је сакупљање дарова и заузврат магијско изазивање плодности и сваког напретка у домаћинству, док су учесници сматрани недодирљивим бићима.

И за В. Чајкановића¹³ хришћанство је нагло прекинуло природни развој словенског паганизма. Хришћанска догматика и морал били су савременији и зато неодољивији, организација Христове цркве јача и процес похришћављања словенског народа извршен је релативно брзо и без великих потреса. Неким старинским култним обичајима црква је дала своју ауторизацију и благослов, тако да ни „мили Божић” није празник хришћански, него старински словенски. Стихови из којих се види очекивање епифаније (*epiphania domini*), доласка божанства, редовно се јављају или на почетку пјесама или као рефрен, што доказује да имају ритуални карактер. Паганизам је имао свој развој, од

⁷ А. Leroi – Gourhan, *наведено дјело*, стр. 132.

⁸ Л. Леже, *Словенска митологија*, Београд, 1984.

⁹ В. Матић, *Заборављена божанства*, Београд, 1972, стр. 164.

¹⁰ Р. Петровић, *Есеји и чланци*, Београд, 1974, стр. 289. и 388.

¹¹ А. Н. Веселовски, *Историјска поетика*, Београд, 2005, стр. 515.

¹² Д. Бандић, *Табу у традиционалној култури Срба*, Београд, 1980.

¹³ В. Чајкановић, *Мит и религија у Срба*, Београд, 1973.

териоморфних богова ка антропоморфним, од страха у односима према тим боговима ка повјерењу.¹⁴

Обредна поезија је била практично дјелотворна. Цијела природа се огледала у појединцу и он у њој са драмом умирућег и васкрсавајућег божанства иза кулиса које сликају свечаност дочека шумских и пољских духова и њиховог погребца који је схватан као „смрт за живот”.¹⁵

Говорне формуле и пјесме су биле у функцији митске свијести и обредне дјелатности, са евидентним начелом понављања и принципијелном метафоричношћу митског мишљења. Текст магијских и чаробних формула био је тајни и шифровани језик, а кључ су посједовали само посвећени тајни обредне магије.¹⁶ Облици множине у стиховима: „Овде нама кажу” (Вук, СНП I, бр. 161) / „*Ми дођосмо овде*” (Вук, СНП I, бр. 166) / „*Ми идемо* преко села” (Вук, СНП I, бр. 187) представљају надлични говор који слика заједничко усклађивање са природом. Све пјесме су похвала животу и све је повезано и усмјерено здрављу, берићету, љубави.¹⁷

Магија је натурализација људских акција, а религија хуманизација природних закона у вријеме када је свијет још био млад. Свака игра дефинише се скупом правила која омогућавају практично неограничен број партија; ритуал који се такође игра личи на повлаштену партију, одабрану међу свим могућностима, јер једино она доводи до успостављања равнотеже између људи и природе.¹⁸ Те пророчке игре или обреди колективне су болести и социјалне хистерије.¹⁹ Формуле су пуне митолошких алузија, које по изговарању ослобађају силе прошлости и преносе их у садашњост.²⁰ Паралелизми у тексту су поетски облици сталног истраживања свијета и дијалога са њим.²¹ Дијалози су различити и у различито доба године, цијела природа је божански персонификована: „Краљу, светли краљу, љељо!” (Вук, СНП I, бр. 159) / „Ој додо ле! / Мој божоле!” (Вук, СНП I, бр. 186) / „Добар вече, коледо! Домаћине, коледо!” (Вук, СНП I, бр. 189) / „Ој, убава мала момо, ладо!” (Вук, АСАНУ, бр. 8552/257, IX, 7/3).

Поезија је прошла пут од исконских крикова преко чарања и молитава (магијских формула) до првих поетских артикулација (пјесама).²² Мистични ритам, врачања и магија утичу на пјесничко ства-

¹⁴ Исто, стр. 191, 220, 228.

¹⁵ Хатица Крњевић, *наведено дјело*, стр. 276.

¹⁶ Исто, стр. 289.

¹⁷ Исто, стр. 292, 304.

¹⁸ К. Леви-Строс, *Дивља мисао*, Београд, 1978, стр. 72.

¹⁹ Р. Петровић, *наведено дјело*, стр. 309.

²⁰ Б. Малиновски, *Магија, наука и религија*, Београд, 1971, стр. 81.

²¹ Хатица Крњевић, *Скица за видове композиције*, стр. 138.

²² Хатица Крњевић, *Лирски источници*, стр. 5.

рање. У тој старијој етапи културе стилске фигуре нису умјетнички облици него трајно спајају судбину човјека и природе и то помоћу сликовитог проширивања језиковног и пјесничког израза, природа и људи се узајамно симболизују:

„Заспала девојка
Дренку на коренку
Сив је соко буди
Међу очи љуби” (Вук, АСАНУ, 8552/257, VIII, 45)
„Који пером пише
По орлову крилу,
Те он записује
Очи девојачке
И лице јуначко” (Вук, СНП I, бр. 161)
„Испод тебе виле
Дивно коло воде
Пред њима Радиша
Бичем росу тресе” (Вук, СНП I, бр. 183)

Свака година доноси низ сложених, архаичних свечаности које су одблесци неке врсте пасторалних драма по зеленим ливадама, крај потока и жбунова, гдје старословенска божанства играју своје улоге, лирске и трепераве од веселја. Мистичне игре додола, лазарица, краљица, попут Аристофанових драма, обнављају велику симболику биљног и животињског царства,²³ прерушени и маскирани глумци пјевају: „Шестопер калопер / И рани босиљак” (Вук, СНП I, бр. 162) / „Ови двори паунови, / А пенцери ђинђерови” (Вук, СНП I, бр. 164).

Ове пјесме немају естетску намјену. Оне су сурвивали и то деформисани.²⁴ Све имају и своје христијанизоване двојнице. Нехришћанска обредна пракса контаминирана је праксом хришћанских празника, али се често јавља и контаминација два нехришћанска празника. Важан је био кодекс знања колектива, мимо ког се није ишло. Лични ставови и осјећања су поклопљени са колективним схватањима. Утврђени су идеали једне заједнице, општи идеали љепоте. Имитативна магија дуго је задржала архаичке облике са каснијим христијанизованим допунама. Пјесме су комплексне и синкретички повезане са другим умјетностима: игра, музика, драма; пјевачи су истовремено и играчи и глумци. Забиљежени текст је изолован или истргнут из аутентичног контекста садржаног у игри – плесу, колу, мелодији, ритуалној радњи, врсти послова итд. Није занемарљива ни категорија извођача – пјевача, активних и пасивних учесника у обреду. Зато је и највјернији запис, у ствари, огољена или непотпуна структура.²⁵

²³ Р. Петровић, *наведено дјело*, стр. 310.

²⁴ И. Ковачевић, *Семиологија ритуала*, Београд, 1985.

²⁵ Снежана Самарџија, *Увод у усмену књижевност*, Београд, 2007, стр. 98.

Обредне пјесме су календарске, а календар се дијелио на митровски и ђурђевски²⁶. Повезиване су са хришћанским празницима, али су у основи задржале пагански карактер. Оне су вербални облици фолклорних манифестација обредних обичаја везаних за годишње промјене у природи, тако да подјела календара може бити пресликана на подјелу пјесама на *митровске* и *ђурђевске пјесме*.

Коледарске²⁷ и христјанизоване им двојнице божићне²⁸ стоје на почетку зимског периода, на почетку нове године. Обред су изводили и пјесме пјевали коледари (лесници, вертепи) или колеђанке – калинарке (према имену биљке). Мушка поворка је обавезно имала реквизиту богова који се везују за сунце (коњ и коњска опрема). Представљали су богатство шуме и носили зооморфне маске (козја кожа са роговима). Један од младића био је снашка у женским хаљинама, један је био коњоводац (често са дрвеним коњем). Мачеви, штапови, клепетуше били су незаобилазни као средство стварања буке којом се истјерују караконцуле. Колеђанке су, пак, окићене гранчицама, а између њих се издвајају невјеста и два старца. Ове пјесме, пјеване од Бадње вечери (6. јануар) до Нове године (14. јануар), представљају, као и већина, изражавање добрих жеља. Текстови коледарских и божићних пјесама имају исти циљ – благосиљају стиховима. Желе: „Све волове виторогe / Све коњице путоногe / Све овчице свилоруне „(Вук, СНП I, бр. 189). Бадњак је персонификовани шумски дух (као некакав човјек или бог – према Вуку²⁹). Осјећа се присуство оностраног и ишчекује долазак предака са новом годином, новим сунцем, новим младим богом; Божић је деминутив именице бог, мали бог, нови бог. Веома сличне обредне пјесме коледарским/божићним јесу василичарске³⁰ које су малобројније и пјевају се у истом периоду. Везане су за хришћански празник Свети Василије по Божићу, у народу познат као Мали или Женски Божић. Пјесме водичарске³¹ и богојављенске³² су изгубиле самосталност и прешле у љубавну лирику. Изводили су их маскирани младићи, тзв. водичари који текстовима асоцирају рођење Исусово. С обзиром на присуство игре омладине, све ове пјесме имају уску спрегу са култом плодности. Јовањске³³ пјесме су такође христјанизоване, са елементима магије, сличне осталим зимским календарским пјесмама. Сугеришу благостање као жељену могућност. Вучари су изводили вучарске³⁴ пјесме сличне водичарским, као врсту прославе послје лова на вукове, који се текстовима пјесама тјерају.

²⁶ М. Недељковић, *Годишњи обичаји у Срба*, Београд, 1990.

²⁷ О свим врстама обредних радњи и актера опширније у: М. Недељковић, *наведено дјело*, стр. 115-118.

²⁸ *Исто*, стр. 33-43.

²⁹ В. С. Карацић, *Српске народне пјесме I*, Београд 1964, стр. 144.

³⁰ М. Недељковић, *наведено дјело*, стр. 47-48.

³¹ *Исто*, стр. 58.

³² *Исто*, стр. 30-32.

³³ *Исто*, стр. 112-113.

³⁴ *Исто*, стр. 60.

На граници зиме и прољећа пјеване су пјесме на ранилу³⁵, од 2. марта до 7. априла, али и по Божићу. Ове пјесме се преплићу са љубавним и породичним, као и већина опходних пјесама. У основи текста је „магија за плодност”: *јеленче* које рогом мути воду, а *очима бистри* (Вук, СНП I, бр. 199) / *брат* који се опрема у *сватове* (Вук, СНП I, бр. 200) и сл.

Пјесме прољећне су лазаричке, марковданске, ђурђевданске, спасовске, краљичке, јеремијске, васкршње и тројичанске. Лазарице слично коледарима благосиљају, али су незадовољне поклонима знале и да „распоју” жељено, а игром сугеришу култ плодности. Непаран број учесника чине дјевојке прерушене у лазара, лазарицу, запевкиње и отпевкиње, у пратњи су и старија жена и мушкарац. Лазарице су по узрасту између додола и краљица, али, такође, сугеришу моменат своје иницијације. Текстови лазаричких³⁶ пјесама изражавају добре жеље. Христијанизовани су и везани за Лазареву суботу и чудо васкрснућа, те су лакше опстале у народу. Лазаричке пјесме, пјесме на ранилу и јеремијске пјесме су из истог комплекса вјеровања. Описе радњи у тексту имају и ђурђевданске³⁷ пјесме, које се пјевају на сам дан празника (6. маја) или недељу дана раније. Христијанизоване су повезивањем са хришћанским празником, али најчешће раскалашног садржаја: „Душо моја, и чешће ми дођи, / Нека су ми виши јади мајци!” (Вук, АСАНУ, бр. 8552/257, VIII, 42, бр. 76). Марковданске³⁸ (8. маја) ријетке су и посвећене апостолу Марку, који је познат као неко ко управља градом, те је њихова улога управо да штите од града усјеве. Јеремијске³⁹ пјесме пјеване на Јеремијин дан (13. маја) сличне су лазаричким, као и ђурђевданским. И овдје, искићене дјевојке имају предводницу. У сва три типа обредних пјесама и обреда сплетене су сточарско-аграрна и бајаличко-љубавна магијска природа обреда. Још један тип прољећних календарских пјесама су васкршње⁴⁰ или велигденске пјесме пјеване на први и други дан Васкрса. Њиховом садржином су изражаване добре жеље „за богато љето”: „Ускрсење и шарена јаја, / Ђурђевдане и зелена трава!” (Вук, ГПБЛ, Сербск. F XIV, №, 2/2, л. 148/1, бр. 1). Спасовске⁴¹ су пјеване на Спасовдан и имају чест мотив обасјаног коњаника, који је персонификација васкрслог вегетацијског божанста. Због игре евидентан је и овдје култ плодности. Краљичке⁴² или ладарске пјесме су имале поворку сачињену од краља, краљице, дворкиња,

³⁵ Исто, стр. 196.

³⁶ Исто, стр. 133-138.

³⁷ Исто, стр. 72-81.

³⁸ Исто, стр. 149.

³⁹ Исто, стр. 111-112.

⁴⁰ Исто, стр. 48, 248-253.

⁴¹ Исто, стр. 226-229.

⁴² Исто, стр. 121-125.

барјактара, играча, пјевачица и све су биле дјевојке осим вође. Сличне су ивањским и извођене су око Ивањдана и Духова. Имале су припјев ладо и љељо, што је апострофа божанства, мада постоје и опречна мишљења о улози и значењу припјева. Карактерише их животна радост, како лична тако и породична. Из стихова извиру љепота и њежност. Низ краљичких пјесама добио је нове црте из љубавне лирике; све оне задивљују богатством израза: *калопер – јармови, / босиљак – палице, / од мака кошуља, / сукња од божура...* (Вук, СНП I, бр. 160, 182). И оне попут лазаричких и ђурђевданских знају бити разузданог садржаја:

„Овде нама кажу
Младо и зелено,
Скоро доведено;
С девером се игра,
Прстен изгубила,
Бурму сакрушила.
Свекрва је кара,
Девер оговара:
, Не карај је, мајко!
, Златари ће доћи,
, Прстен саковати,
, Бурму позлатити.” (Вук, СНП I, бр. 165)

Тројичанске⁴³ христјанизоване пјесме су малобројне.

Типови обредних пјесама љетњег периода, којих је најмање и по броју врста и текстова, јесу: ивањске, крстоношке, додолске и пјесме за заустављање кише. Ивањске⁴⁴ или ладањске пјесме пјеване су на Ивањдан. Давно су прешле у љубавне и сличне су ђурђевданским у области љубавних биљних врачања. Црква их је забрањивала због оргијастичког и инцестуозног карактера, правданог процесом иницијације омладине. Крстоношке⁴⁵ пјесме су, заправо, христјанизована верзија додолских са другим актерима. Пјевају се један дан између Васкрса и Петрових поклада. У крстоношким пјесмама паганску садржину прати хришћански припјев. Додоле се још зову пеперуде, пеперуше, пепероне и сл., а пјесме су пјеване четвртком, што је дан бога Перуна. У тексту је присутан опис радњи, њихов ток, као и представа жељених посљедица. Поетске метафоре из времена анимизма заправо су описи божанстава: „Из облака прстен паде, / Ујагми га коловођа!” (Вук, СНП I, бр. 188). Додолске⁴⁶ пјесме скоро увјек по-

⁴³ Исто, стр. 244.

⁴⁴ Исто, стр. 101-104.

⁴⁵ Исто, стр. 127-130.

⁴⁶ М. Недељковић, *наведено дјело*, стр. 69-70.

нављају један те исти мотив – утркивање облака и сеоске поворке – и један те исти припјев. Пјесме за заустављање кише⁴⁷ су пјевала дјеца.

Све ове најстарије усмене творевине представљају сјећања на вегетацијско божанство које сваке године умире и васкрсава; оне прате пут сунца и развој вегетације, а обредна кола сугеришу сунце у пуном облику и сјају и богатство природе. Обредна лирика је у основи пјесничког језика. Књижевноумјетничка љепота и вриједност је у колективном поимању живота (кодекс знања – живот заједнице – молитвено пјевање) и у индивидуалној слици природе (годишње промјене). У пјесме су пресликани и пренесени елементи из непосредне обредне праксе, као што су ритам кретања, радње, сцене, костими, улоге, маске. Присутни синкретизам (јединственост, нерашчлањеност, која карактерише првобитно неразвијено стање – првобитну умјетност) жанровски је разлучен у циклусе ових пјесама којима се лирски индиректно изражавају жеље. Етнографско језгро и обредна правила сугерисани су језиком постојаних симбола, а формуле и обрасци су се насљеђивали. Пјесме одсликавају начин мишљења и живљења колектива. Евидентна је најстарија историја човјековог свакодневног живота у анимистичкој заједници, слојеви древне религије и вјеровања, уз митске наслаге. Константе су обред, играње, музика, пјевање са елементима првобитног текста. Имале су особину мање промјенљивости приликом преношења због обредног карактера и нису обнављане, временом су се губиле, међусобно преплитале или приближавале другим лирским врстама (посебно љубавним и обичајним – свадбеним лирским пјесмама).

Ритам и стих пјесме зависили су од мелодије и ритма игре уз коју се пјесма пјевала. Већа разноликост стихова у истој пјесми је изузетна и ријетка. У појединим врстама присутни су редовни припјеви. Рима је понекад остварена или замјењена гласовним понављањима. Највећи број није подијељен у строфе. Персонификације су сликовите и живе, а поређења често врло смјела и заједно са осталим стилским средствима граде изразите слике. У стара времена човјек је мање издвајао себе из свијета, његов свијет је био субјективнији, састав његовог „ја” је био другачији.⁴⁸ Представа природе је наивна, синкретична, дата кроз одредбе покорене језиком и вјеровањем – метафорама које су заправо фантазије древног човјека. Није сигурно да ли је хришћанство помогло или успорило развој пјесничке мисли. Читава природа се јавља у текстовима као нешто живо. Језик ове поезије је језик мита измијењен у духу наше психе.⁴⁹

⁴⁷ Зоја Карановић, Поговор, „Архајски корени српске усмене лирске поезије” у: *Антологија лирских народних песама*, Београд, 1997.

⁴⁸ А. Н. Веселовски, наведено дјело, стр. 145.

⁴⁹ Исто, стр. 507.

Опходне пјесме се са замирањем обредног понашања претварају у љубавне и породичне. У великој групи пјесама које је Вук Караџић назвао *Љубавне и друге различне женске пјесме* има их за које се може претпоставити да су првобитно биле везане за неки обред или обичај, па су се временом одвојиле од односног обреда или обичаја и почеле самостално да живе, тј. почеле су се пјевати и у другим приликама и тако изгубиле изразито обредни или обичајни карактер.⁵⁰ Текстови стварани по захтјевима ритуала и магије су застарјели и постали необјашњиви, однос мотива у њима је изгубио ред, те су неке добиле комичан изглед и послужиле за модел народног хумора и занимљивости.⁵¹ Ипак, детаљнија анализа сваког ретка учини да и данас, далеко од ритуала, бљесне љепота умијећа колективног пјесника, који је пажљиво бирао ријечи и градио и објашњавао свијет око себе уз помоћ добрих и злих сила: записиване су пером очи дјевојачке и лице јуначко по орлову крилу (Вук, СНП I, бр. 161) / постојала су гувна златом поплетена, са хрпом бисера (Вук, СНП I, бр. 167) и богати двори сребром покривени са три златне трпезе (Вук, СНП I, бр. 174) / из сна под жутом „неранцом” господар буди своју госпу љубећи јој очи (Вук, СНП I, бр. 169) / душа је мирисала као рани босиљак (Вук, СНП I, бр. 173) / у земљи краљица два су сунца грејала, два ветра вејала, а дијете је било струк босиљка (Вук, СНП I, бр. 176) / виле су играле коло, пред њима је момак росу тресао и нудио некој од њих да у његовом дому танку свилу преде на златно вретено (Вук, СНП I, бр. 183) / из облака у коло прстен је падао (Вук, СНП I, бр. 188) / свети Петар је јахао на јелену златорогу и путоногу (Вук, СНП I, бр. 191) / Божић је врата позлаћивао (Вук, СНП I, бр. 194) / јеленче је очима воду бистрило (Вук, СНП I, бр. 199).

⁵⁰ В. Латковић, *Народна књижевност I*, Београд, 1967, стр. 149.

⁵¹ Р. Петровић, *наведено дјело*, стр. 323.

ЛИТЕРАТУРА:

- Бандић, Д., *Табу у традиционалној култури Срба*, Београд, 1980.
Веселовски, А. Н., *Историјска поетика*, Београд, 2005.
Карановић, Зоја, *Поговор*, „Архајски корени српске усмене лирске поезије” у: *Антологија лирских народних песама*, Београд, 1997.
Караџић, В. С., *Српске народне пјесме I*, Београд, 1964.
Ковачевић, И., *Семиологија ритуала*, Београд, 1985.
Крњевић, Хатица, *Лирски источници, из историје и поетике лирске народне поезије*, Београд, 1986.; „Скица за видове композиције” у: *Поетика књижевности* (зборник радова, уредник Н. Петковић), Београд, 1988.
Латковић, В., *Народна књижевност I*, Београд, 1967.
Леви-Строс, К., *Дивља мисао*, Београд, 1978.
Леже, Л., *Словенска митологија*, Београд, 1984.
Leroi – Gourhan, A., *Religije prethistorije*, Zagreb, 1968.
Малиновски, Б., *Магија, наука и религија*, Београд, 1971.
Матић, В., *Заборављена божанства*, Београд, 1972.
Недељковић, М., *Годишњи обичаји у Срба*, Београд, 1990.
Петровић, Р., *Есеји и чланци*, Београд, 1974.
Самарџија, Снежана, *Увод у усмену књижевност*, Београд, 2007.
Фојербах, Л., *Предавања о суштини религије*, Београд, 1974.
Фројд, С., *Тотем и табу*, Београд, 1969.
Чажкановић, В., *Мит и религија у Срба*, Београд, 1973.

Kristina Mitic

LYRICAL RITUAL VARIETIES IN AUTHENTIC CONTEC

Summary

The lyrical ritual forms go back to the earliest periods of human communities. The primary role of the lyrics of a song within the ritual practice continued in usage for a very long period of time, although all the components of rituals were inevitably subject to changes. Consequently, these poetic forms are layered, they contain the contamination of pagan and Christian representations, syncretism, collectivity and a series of archaic features characteristic of the entire tradition. Ritual songs are related to certain festivals, which are in accordance with the rhythm of natural cycles and the change of seasons. A series of magical actions and religious components are included in the structure of the ritual text, directly or in terms of style.